

Tilsynserklæring 2018– 19
Hjemly Friskole
Skolenr. 473011
Tilsynsførende Tove Ketil Lenger

Alle friskoler skal have mindst en ekstern tilsynsførende.

En tilsynsførende er på den ene side forældrenes garant for, at skolen lever op til sit formål og sine værdier, men er samtidig af undervisningsministeriet forpligtet på en lang række krav.

Som skolens eksterne tilsynsførende skal jeg:

- Hvert år vurdere elevernes standpunkt i dansk, matematik og engelsk, d.v.s kan de det, de forventes at kunne på det pågældende klassetrin
- Se på andre fag inden for den humanistiske, den praktisk – kreative og den naturvidenskabelige faggruppe.
- Vurdere om skolens samlede undervisning ud fra en helhedsvurdering står mål med, hvad der normalt kræves i folkeskolen. I det ligger der, at eleverne skal have samme mulighed som folkeskolens elever for at gå videre med en ungdomsuddannelse, når de forlader Hjemly Friskole og at de altså har haft samme mulighed for at tilegne sig viden og færdigheder. Men det står skolen frit for, på hvilken måde, det foregår.
- Vurdere, om eleverne har mulighed for alsidig, personlig udvikling. D.v.s at der også skal ses på, hvad der foregår uden for fagene, for vi lærer jo ikke kun af selve undervisningen, men af alle de relationer og situationer vi indgår i.
- Vurdere om skolen forbereder eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre, og om skolen styrker og udvikler elevernes kendskab til og respekt for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene.
- Vurdere skolens arbejde med elevernes demokratiske dannelse. Det er sidste skud på stammen af de krav, politikerne stiller til tilsynet, og det har i år været et særligt opmærksomhedsområde på skolen.
- Og endelig skal det vurderes, om skolens undervisningssprog er dansk. Der må dog selvfølgelig godt tales engelsk og tysk i fremmedsprogundervisningen!

Jeg har i år haft fokus på matematik i indskoling, dansk på mellemtrinnet og engelsk hos de store og har her besøgt samtlige klasser.

Derudover har jeg set naturfag hos de store, billedkunst i 5.-6., fortælling i 5., musik i 0.-1., og tysk i 9.

Jeg har i dette skoleår besøgt skolen 15 gange og set såvel på den daglige undervisning i fagene som på nogle af skolens andre aktiviteter.

I den forbindelse kan vi ikke komme uden om årets musical.

Jeg har set rigtig mange skolemusicals igennem årene, men denne kommer meget højt på min indre top-ti liste! Det var på alle måder en helt imponerende flot præstation, både hvad angår tekst, musik, fremførelse og teknik. Og en absolut kraftpræstation rent tidsmæssigt af alle, både elever og lærere. Jeg besøgte skolen et par gange under processen og tænkte, at det kan de da umuligt nå at få klar på de par dage? Men det gjorde de! Det siger meget om fællesskabet og samarbejdet her på skolen.

Nu er jeg jo personligt ikke i tvivl om, at man lærer rigtig meget af sådan en proces, som en musical er. Men hvad tænker eleverne?

En af de dage, jeg var på besøg, gik jeg en tur i et frikvarter og standsede helt tilfældige elever og spurgte dem: Hvad lærer man af at lave musical?

Her er nogle af de svar, jeg fik, direkte citeret:

- man lærer noget om fællesskab
- at fokusere og koncentrere sig

- at være tålmodig
- at sætte sig i en andens sted - i rollen skal man sætte sig ind i, hvordan en anden tænker og føler (noget, man også godt kunne bruge i fagene, tilføjede denne dreng)
- at turde træde ud af sin komfortzone og turde give slip
- stole på, at de andre bakker op
- at give plads
- at tage ansvar
- at arbejde sammen
- man lærer nogen at kende, som man ikke kendte før
- man lærer noget om skolen før og nu
- man lærer noget om de tider, stykket foregår i (altså også noget fagligt)

Og selvfølgelig også:

- at danse, synge, spille skuespil
- at lave noget andet end man plejer
- at lave noget på en anden måde end til daglig

I har kloge børn, synes jeg!

Med hensyn til dagligdagene og den faglige undervisning ser jeg en skole med:

- dygtige lærere med engagement og fagligt overskud
- en god faglig standard
- en venlig omgangsform
- en rigtig god atmosfære
- åbne, tillidsfulde elever
- en skole, hvor der sker mange spændende og anderledes ting, som gør undervisningen afvekslende og interessant.
- en skole, som har nogle absolutte drømmeklasse, men som bestemt også har sin andel af udfordrede og udfordrende elever, men hvor der arbejdes målrettet, bevidst og engageret med problemerne, både de faglige og de sociale.

Noget sådant som en problemfri skole eksisterer ikke og kommer aldrig til det. Det vigtige er, hvordan skolen tackler de problemer, der er.

Nu vil jeg bruge lidt plads på at forsøge at beskrive begrebet **demokratisk dannelse**, som for alvor er kommet på den politiske dagsorden.

Som tidligere nævnt, er det det sidst tilkomne område, som undervisningsministeriet kræver tilsyn med.

Derfor har vi i år her på skolen haft det som et særligt fokusområde .

Hvad dækker begrebet og hvorfor skal vi beskæftige os med det?

Jo, jeres børn er jo ikke bare mennesker, der skal vokse op og få en god uddannelse, et godt job og et godt familieliv, de vokser også op til at blive borgere i et demokratisk samfund.

I Folkeskolens Formålsparagraf, som jo også forpligter friskolerne, hedder det i formålsparagraffens § 3 at skolen skal

Forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens virke skal derfor være præget af åndsfrihed, ligeværd og demokrati.

Det er måske forståeligt, at man kan finde det svært og uhåndterligt at arbejde med dette i den daglige undervisning, for demokratisk dannelse er et meget vidtgående begreb, der omfatter normer, værdier, handlemønstre og samværsformer.

I en kampagne om demokratisk dannelse i hverdagen iværksat af ministeriet hedder det bl.a. at skolen skal

- give børn/unge handlekompetencer og erfaring med demokratisk deltagelse og indflydelse i undervisningen, på skolen og i lokalsamfundet.
- træne demokratisk refleksion inden for den demokratiske samtale, gennem øvelser med kildekritik, kritisk refleksion og deltagelse i fællesskaber.

Argumentationen for kampagnen er, at danske elever ved meget om demokrati – mere end de fleste andre i verden – men det får dem ikke til i særlig høj grad at være politisk engagerede og aktive. Hvis demokratiet skal leve – og overleve, skal værdier som ytringsfrihed, tolerance og medbestemmelse videregives fra generation til generation, har undervisningsministeren udtalt.

Politisk ser man det altså sådan, at demokratiet er under pres, og at der må gøres noget for at få de unge til at deltage.

Samtidig er der jo i Danmark lige nu et stærkt øget fokus på de dele af befolkningen, som er kommet hertil fra lande, som ikke har den samme demokratiske tradition, og derfor er de demokratiske værdier i et større omfang kommet i politikernes søgelys.

Personligt ser jeg det sådan, at vi har to slags demokrati:

Det repræsentative, formelle, hvor vi som borgere har delegeret indflydelse i form af valgte repræsentanter. I skolen er det repræsentative demokrati eksemplificeret ved elevråd.

Men det kræver særlige kompetencer, hvis arbejdet i et elevråd skal blive kvalificeret.

Hvor læres de kompetencer, der skal til for kvalificeret at kunne administrere det formelle demokrati? Det gør de i det dagligt, levede demokrati, som er noget andet end det repræsentative

Det fundamentale i det levede, daglige demokrati er *den demokratiske samtale*.

Det er der, hvor den enkelte skal opleve at blive hørt og taget alvorligt, at have indflydelse og blive inddraget i medbestemmelse.

I samfundet er der interesse modsætninger og værdikonflikter, og skolen er et billede på samfundet, for skolen er på samme måde et fællesskab af fremmede, der kommer med mange forskellige holdninger og værdier, og som man skal komme overens med. Man skal derfor lære, at man gennem samtale må søge de fornuftige kompromisser, som flest mulige kan se sig selv i, og at man må bøje sig for det bedre argument. At man kan være uenige uden at være uvenner og at mindretal har ret til at blive hørt og taget alvorligt, selv om de ikke altid kan få deres vilje igennem.

I demokratiet skal man anerkende lige ret og lige rettigheder for alle. Men også, at rettigheder altid går hånd i hånd med pligter. Her er vi ved en anden central faktor i det levede demokrati, nemlig *ansvar*.

I skolen må vi spørge os selv om, hvordan ansvar bliver **levet** og ikke bare noget, vi holder moralprædikener om, når der ikke er ryddet ordentligt op i klassen eller når opgaver ikke bliver afleveret til tiden, eller penalhuset er glemt hjemme.

Hvis vi nu antager, at ansvarets natur er sådan, at ansvar skal **tages** mere end **gives**, så bliver opgaven i skolen, hvordan vi får det gjort synligt, så børn kan se, hvor der kan tages ansvar og også kan se meningen med det.

Ansvar kobler sig tæt til en anden demokratisk værdi, nemlig **medleven og medbestemmelse**.

Det betyder for mig at se, at eleverne i et vist omfang må have medbestemmelse i den daglige

undervisning og f. eks. lejlighedsvis være med til at bestemme emner, delemner, rammer, regler, samarbejdspartnere, arbejdsformer ud fra fælles vedtagne og accepterede kriterier.

Det er her vigtigt at understrege, at det at **bestemme med** ikke er det samme som at **bestemme**. Undervisningen er naturligvis altid primært lærerens ansvar, men børnene **kan inddrages i beslutninger i det omfang, de er modne til det**.

De kan også inddrages i evalueringen af det, der sker i klasseværelset. Af eget og andres arbejde. Af egen og andres rolle i fællesskabet. Af rammer og fælles oplevelser. Af samvær og samarbejde. Evaluering er det, ministeren efterlyser, nemlig kritisk refleksion. Eller kritisk stillingtagen. Men det er vigtigt, at vi tænker det som konstruktivt-kritisk, ikke bare som fejlfinding. At lære at overveje, hvad der var godt, hvad der kan blive bedre og hvordan man kan bruge sine erfaringer fremadrettet.

For eleverne skal opleve relevansen af at deltage i beslutninger og evalueringer ved, at det får konsekvenser for det fremtidige samvær og arbejde.

Man skal opleve, at det giver noget tilbage at deltage aktivt i fællesskabet: Man yder sit og får noget igen. (anerkendelse, respekt, indflydelse....)

For at summere op:

I skolen skal vi arbejde med begge demokratiformer: Det repræsentative og det levede.

Hvis vi vil ruste børnene til det repræsentative, må vi give dem muligheder for at få erfaringer med det levede.

Det er i det levede demokrati, man får kompetencerne til også at mestre deltagelse i det repræsentative.

- Gennem den demokratiske samtale
- Gennem medleven og medbestemmelse i fællesskabet
- Gennem erfaringer med at tage ansvar for sig selv og det fælles
- Gennem erfaringer med kritisk refleksion/evaluering
- Gennem erfaringer med at det nytter at søge indflydelse.

At arbejde bevidst med både de repræsentative og det levede demokrati, er at opdrage til rollen som borgere.

Bare fordi det er svært, skal man ikke vente, til børnene er store. Så kan det nemlig være for sent.

Og så får vi de passive medborgere, som kun har et teoretisk forhold til demokratiet.

Demokratisk dannelse starter hos de små ved, at man har den indflydelse, man kan magte og vokser med den. Og det er op til de voksne gradvis at hæve overliggeren og gradvis øge rummet for børnenes medbestemmelse. Og hvis vi skal kravle lidt ned fra den høje hest, handler det jo om i bund og grund at lære at opføre sig ordentligt over for andre, at kunne lytte og spørge, at tage ansvar for sin rolle i fællesskabet og engagere sig konstruktivt i dets udvikling, samt at tænke over, hvad man gør hvorfor og hvordan. Det kan I som forældre sagtens arbejde med på.

På Hjemly Friskole arbejdes der med alle disse ting i det gryende elevrådsarbejde, og der arbejdes på, hvordan man kan få flere af principperne ind i den daglige undervisning.

Til slut har jeg lyst til at fortælle jer om en lille episode, jeg oplevede her på skolen. Jeg var på besøg i 5.- 6.klasse i billedkunst og kom hen til et bord, hvor der sad en gruppe drenge fra 6. klasse. En af dem kiggede op fra det billede, han var i gang med, og sagde:

- *Er det dig, som skal se efter skolen?*
- *Ja, det kan man på en måde godt sige*
- *Så er du tilsynsleder?*

- *Nej, jeg er tilsynsførende*
- *nåja, leder eller fører, det er vel det samme?*
- *Nej sådan er det nu ikke.*
- *Nå men kan du lukke skolen, hvis du vil?*
- *Nej det kan jeg bestemt ikke*
- *Nå men hvis du kunne, ville du så*
- *Nej, det ville jeg bestemt ikke, for jeg synes, I har en rigtig god skole her!*
- *JA, det synes vi også!*

Og jeg kan sluttelig erklære, at skolen lever op til alle de krav, ministeriet stiller og som jeg ridsede op i indledningen.

Broby, april 2019
Tove Ketil Lenger